

Risâle-i Nur ve rivayetler

Erkan Bey: “Hiçbir vakit hak ona muhtaç olmayan mübâlâğalı terhib ve terhib ile, gıybeti katle müsâvî veya ayakta bevl etmek zinâ derecesinde göstermek veya bir dirhemi tasadduk etmek hacca mukabil tutmak gibi muvâzenesiz sözler, katl ve zinâyı tahfif ve haccın kıymetini tenzil ediyorlar.” (Muhakemât, s. 27) “Meselâ: ‘Gıybet katl gibidir’ demek, gıybette öyle bir ferd bulunur ki, katl gibi bir zehr-i katilden daha muzırdır.” (Sözler, s. 313) Üstad Hazretleri bir yerde muvâzenesiz söz dediği bir cümleyi Sözler’de hadis olarak verip izahını yapıyor. İzah eder misiniz?”

Bedüzzaman Saîd Nursî, İslâmiyet’i tebliğ ve temsil edenlerin mutlak sûrette dengeli, tutarlı, bilgili ve ölçülü hareket etmelerinin vazgeçilmez bir zaruret olduğunu, çünkü İslâmiyet’in ölçü, denge ve bilgi dini olduğunu; aksi takdirde faturanın dine çıkarılacağını, bunun da dine zarar vereceğini her fırsatta vurgular. Ona göre hatipler ve vaizler, bir hakikati nasılsa öyle ifade etmelidirler. Hakikati, kendi öz vasfından başka bir takım ilâve vasıflar ve nitelikler yükleyerek, yani mübalâğalı bir söylem kullanarak takdim etmek tahrifattan başka bir şey değildir. Hakikatin mübalâğaya ihtiyacı yoktur.

Hadis rivayetleri döneminde bir kısım mübalâğacı râvîler veya nakilciler, ya cehillerinden, ya sözlerine rağbeti arttırmak arzularından, ya kendilerini bilgili göstermek isteyişlerinden, ya da Müslüman olmazdan önceki malûmatlarının da itibar görmesini istediklerinden; mübalâğa ve mücâzefe karıştırmak suretiyle, naklettikleri hadislerin ana metinlerine maalesef zarar vermişlerdir. Muhaddisler ve Hadis tenkitçileri de böyle ölçüsüz ve dengesiz rivayetlerin zayıf veya uydurma olduklarına hükmetmişler, bütününden vazgeçmişlerdir. Böylece bir takım rivayetler, üzerlerindeki tozuyla beraber günümüze kadar gelmiştir. Biraz dikkat edildiğinde bu tür rivayetlerin içerisindeki Peygamber (asm) sözünün ve hikmetinin nurunu görmek pekâlâ mümkündür.

Buna açık bir misal olarak Bedüzzaman, şakk-ı kamer mu'cizesine sonradan yapılan ilâveyi gösterir. Şöyle ki: Peygamber Efendimizin (asm) bir parmak işaretile ay'ı ikiye bölmesi; şüpheyeye mahal vermeyen, mütevâtir, parlak ve yüksek bir mu'cizedir. Bu mu'cizeye mücâzefe meyli ile, yani sözüne rağbeti arttırmak ve dikkat toplamak meyli ile sonradan yapılan; "ay'ın bölündükten sonra yeryüzüne indiği ve Hazret-i Peygamber'in (asm) cebine girip çıktığı ilâvesi düpedüz bir yalandır, bir uydurmadır, bir düzmedir. Bu düzmece ilâve, o güneş gibi aydınlık mu'cizeyi Süha yıldızı gibi gizlediği ve ay gibi parlak Peygamberlik delilini perdelediği gibi, münkirlerin inkârlarına da kapı açmıştır.¹ İşte, gıybeti katle eşit gören rivayet de böyle bir mücâzefenin kurbanı olmuştur.

Bedüzzaman Hazretlerinin Muhâkemât'taki eleştirisi—hâşâ—hadisin kendisine değil; hadisi mânâ olarak rivayet ederken, lâfızda muvazeneyi kaybeden, ölçsüz sözlerini veya zanlarını da hadis metni içinde zikreden bir kısım râvîler zincirindedir. Çünkü hadislerin ve dinin yanlış anlaşılmasına sebep olmuşlardır.

Nitekim Said Nursî Hazretleri, Yirmi Dördüncü Söz'de "On İki Asıl" ile hadis rivayetlerinin nasıl yorumlanması gerektiğini, rivayetlerden gelen bazı yanlışlıkların sebeplerini, hadise söz ilâve etmenin vebalini, bedelini, bu tahrifatın açtığı vahim yaraları ve bu ilâvelerden hadisleri ayıklama yollarını gösterir.

Meselâ Üçüncü Asıl'da Sahabe zamanında benî İsrail ve Nasara ulemasından Müslüman olanların eski malûmatını da İslâmiyet'e taşıdıklarını, bazı tutarsız hikâyeleri eski bilgilerine dayanarak rivayet ettiklerini, bunun da zamanla İslâmiyet'in malı gibi zannedildiğini kaydeder. Dördüncü Asıl'da râvîlerin bazı kavillerinin ve yorumlarının da hadis metni içine girebildiğini, bunun ise zamanla hadis telâkki edildiğini; oysa insanın hatadan beri olamayacağından, onların vakıya muhalif yanlış beyanlarının, zamanla rivayetlerinin de zafiyetine hükmedilmesine sebep olduğunu beyan eder. Yedinci Asıl'da pek çok teşbih ve temsillerin zamanla ilmin elinden cehlin eline geçtikçe mânâlarının da yanlış anlaşıldığını kaydeder. Onuncu Asıl'da ise, her beşerî fiilde ve amelde harika bir fert bulunduğunu, fakat gizlendiğini; bunun, benzer fiillere numune teşkil ettiğini beyan eder. Bu çerçeveden bakıldığında "Gıybet, katl gibidir" rivayetinde bir hakikat payı vardır ve bu pay Peygamber Efendimize (asm) aittir. Fakat bu hadisteki muvazene, rivayet esnasında bozulmuştur. Bu hadisin doğru mânâsı: "Gıybet, katl gibi bir zehr-i katilden daha muzır bir fert vardır" şeklindedir ki; bu, gıybetin en aşağı derecesidir.²

Dipnotlar:

1- Muhâkemât, s. 27, 28.

2- Sözlər, s. 313.